

RAAP-NOTITIE 3113

Plangebied Gouwsluisseweg 2 en 6 t/m 16

Gemeente Alphen aan den Rijn

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: VOF Agua Marinja

Titel: Plangebied Gouwsluisseweg 2 en 6 t/m 16, gemeente Alphen aan den Rijn;
archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: april 2009

Auteur: *drs. I.R.P.M. Briels*

Projectcode: ARGW

Bestandsnaam: NO3113_ARGW.doc

Projectleider: drs. I.R.P.M. Briels

Projectmedewerker: drs. S. Warning

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 410261

ARCHIS-waarnemingsnummers: pro memorie

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 33836

Bewaarplaats documentatie: RAAP regio West-Nederland

Autorisatie: drs. I.A. Schute

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwenveldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2009

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van VOF Agua Marinja heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen nieuwbouwplannen op de percelen ter hoogte van de Gouwsluisseweg 2 en 6 t/m 16 in Alphen aan den Rijn. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Neolithicum. Deze kunnen worden aangetroffen op de stroomrug van de Oude Rijn, die zich aan of direct onder het oorspronkelijke maaiveld bevindt. Historisch kaartmateriaal laat zien dat vanaf de 17e eeuw bebouwing in het plangebied heeft gestaan.

Tijdens het veldonderzoek zijn in de oeverafzettingen archeologische indicatoren aangetroffen die duiden op een archeologisch niveau uit de Nieuwe tijd. In boring 2 is gestuit op (resten van) een fundering. Ter hoogte van deze boring is op de kadastrale minuut uit de 19e eeuw een sloot zichtbaar. Het is dan ook onduidelijk of het hier gaat om funderingsresten die gebruikt zijn om de sloot te dempen, of om een intacte fundering van een gebouw/boerderij.

Gezien de onderzoeksresultaten en de voorgenomen ingrepen in het plangebied is geconcludeerd dat bij de uitvoering hiervan mogelijk archeologische waarden zullen worden verstoord. Het is van belang na te gaan of de aangetroffen funderingsresten duiden op dempingsmateriaal of een 'intacte' boerderijplaats. Tevens kan niet worden uitgesloten of er nog resten van waterputten en andere resten van lokale bewoningsactiviteiten op de achtererven van de voormalige bewoning aanwezig zijn. Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt geadviseerd om vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO-P), bestaande uit een archeologische begeleiding protocol proefsleuven. Geadviseerd wordt de ontgravingen ten behoeve van de

bouwwerkzaamheden op het terrein archeologisch te begeleiden. Daarnaast wordt geadviseerd om de sloop van de huidige bebouwing, beneden maaiveld te begeleiden in verband met de aanwezigheid van mogelijke voorgangers.

Bij het vervolgonderzoek dient rekening gehouden te worden met de aanwezige bodemverontreiniging.

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureauonderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Alphen aan den Rijn en de provincie Zuid-Holland (dhr. drs. R.H.P. Proos).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

Namens VOF Agua Marinja heeft Spectre BV RAAP Archeologisch Adviesbureau opdracht verleend tot het uitvoeren van een bureau- en inventariserend veldonderzoek in verband met de voorgenomen nieuwbouwplannen op de percelen ter hoogte van de Gouwsluisseweg 2 en 6 t/m 16 in Alphen aan den Rijn. Het onderzoek is in maart 2009 uitgevoerd.

Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 0,4 ha) ligt aan de Gouwsluisseweg 2 en 6 t/m 16, direct ten zuiden van de Rijn en ten westen van de Gouwe (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 31C van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 106.119 / 459.195. Het perceel staat kadastraal bekend onder de gemeente Alphen aan den Rijn; sectie B; percelen 9341, 9680 en 4702.

1.3 Huidige en toekomstige situatie

In het plangebied is men voornemens diverse appartementen te realiseren. Enkele woningen zullen van een ondergrondse parkeermogelijkheid worden voorzien. Met het oog op de aan te leggen parkeerkelder zal het maaiveld in het plangebied tot circa 2,5 m beneden maaiveld worden ontgraven. De huidige bebouwing zal worden gesloopt.

Op dit moment bestaat het plangebied uit diverse woningen, tuinen, een parkeerplaats, een insteekhaven en het voormalige kantoor van Rijkswaterstaat

Zuid-Holland. De verstoringsdiepte van deze gebouwen is onbekend. Uit het bodemkundig onderzoek blijkt in het noordwestelijke deel van het terrein een recent ophogingspakket aanwezig te zijn. Tevens zijn in het plangebied enkele verontreinigde locaties aanwezig, zoals bij de insteekhaven, de brandplaats in het noordelijke deel van het terrein en bij de parkeerplaats (Smeekens, 2008). Op deze locaties zijn in het kader van het archeologisch onderzoek dan ook geen boringen gezet.

1.4 Onderzoeksofzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen en worden enkele vaktermen beschreven (zie verklarende woordenlijst).

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- het informatiesysteem Kennis Infrastructuur CultuurHistorie (KICH);
- de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie.

2.2 Resultaten

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk, de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) te Amersfoort geraadpleegd (in september 2006 is de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) opgegaan in de RACM).

Aardkundige situatie

Geologie en geomorfologie

Het plangebied is op de geomorfologische kaart als niet gekarteerd weergegeven vanwege de ligging binnen de bebouwde kom (Stiboka/RGD, 1975) .

Op de kaart van Berendsen (2001) is te zien dat het plangebied op de stroomgordel van de Oude Rijn ligt. Deze was actief van circa 4400 voor Chr. tot 1122 na Chr. Op dat moment werd bij Wijk bij Duurstede de Rijnloop afgedamd. Een stroomgordel is het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met (rest)geul(en). Als gevolg van reliëfinversie ligt de stroomgordel hoger in het landschap dan het omringende komgebied, waardoor deze ruggen op verschillende locaties in het landschap zichtbaar zijn. Vanwege hun hogere en daardoor drogere ligging vormden dergelijke stroomgordels vanaf de Prehistorie gunstige bewoningslocaties in het relatief natte rivierenlandschap. Het plangebied ligt waarschijnlijk op de oeverwal van de Oude Rijn. Mogelijk is het plangebied gelegen op de 'Zaanse Rug', een crevasserug, die een noord-zuidoriëntatie kent en ten zuiden van het plangebied is vastgesteld. De kleiafzettingen van deze rug hebben een dikte van circa 4 m (Kok, 2001). Ten oosten van het plangebied stroomt de Gouwe. Deze is ontstaan bij Boskoop als een veenstroompje dat afwaterde in de Hollandsche IJssel ter hoogte van Gouda. Het riviertje is later gekanaliseerd. Rond 1244 is in Alphen aan den Rijn de Gouwe gegraven die het riviertje verbindt met de Rijn (Koenders, 2003; Kok, 2001; Zeiler, 1998).

Bodem

De bodem in het plangebied is vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd. Waarschijnlijk ligt het plangebied op afgegraven leek-/woudeerdgronden van zavel met grondwatertrap V (Stiboka, 1976; code: pRn59).

IKAW

Op de IKAW valt het plangebied in een zone met een hoge kans op het aantreffen van archeologische resten. Deze waardering is gebaseerd op de bodemgesteldheid in de omgeving van het plangebied (RACM, 2008).

AHN en luchtfoto's

Zowel op de weergave van het AHN als op recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>) is de stroomrug van de Oude Rijn in het plangebied niet meer duidelijk waarneembaar. In de minder bebouwde terreinen langs de Oude Rijn is de stroomrug op het AHN wel zichtbaar.

Archeologische situatie

Op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Zuid-Holland, regio Gouwestreek en Krimpenerwaard (CHS Provincie Zuid-Holland, 2004) is aan het plangebied een zeer grote kans op archeologische sporen toebedeeld. Op de kaart van de archeologische inventarisatie van Alphen aan den Rijn (Kok, 2001; kaartbijlagen 2 en 3) ligt het plangebied binnen een archeologisch waardevol gebied. Voor beide kaarten geldt, dat de verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied op de oeverwal van de Oude Rijn.

De loop van de Romeinse limesweg wordt op de kaart op circa 250 meter ten zuidwesten van het plangebied weergegeven. In de nabijheid van het plangebied zijn langs deze weg enkele vondsten uit de Romeinse tijd bekend. Het gaat hierbij om fragmenten aardewerk en natuursteen, die in associatie met de weg zijn aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummers 17282, 24626, 24588, 1000, 1001 en 59541; Kok, 2001: catalogus nummer 3).

Ten zuidwesten van het plangebied ligt een schansterrein uit de 16e tot 17e eeuw. Dit terrein is waarschijnlijk geheel overbouwd, maar mogelijk is er nog een grachtvulling aanwezig in de bodem (Kok, 2001: catalogus nummer 10). Uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd zijn voornamelijk losse vondsten aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummers: 57680, 57676 en 57672).

De vondsten uit de Romeinse tijd worden voornamelijk aangetroffen op de zuidelijke oever van de Oude Rijn. Ook in de Middeleeuwen beperkt de bewoning zich tot de hoger gelegen gronden langs de rivier. Zo werd de Schans ten zuiden van het plangebied ook op de hoger gelegen oeverwal aangelegd.

Historische situatie

Voor het plangebied zijn een aantal historische kaarten geraadpleegd. De oudste daarvan is de Kaart van het Ambacht van Alphen van Floris Balthasars uit 1615. Op deze kaart is te zien dat ten zuiden van de huidige Gouwsluisseweg, die reeds in de 17e eeuw al bestond, bebouwing in de vorm van enkele huisplaatsen is afgebeeld (Kok, 2001). Op Coloms kaart van Holland uit 1681 en op de Kaart van Rijnland uit 1746 staat ten noorden van deze weg op het kruispunt van de Oude Rijn met de Gouwe ook bebouwing aangegeven ('t Hart, e.a., 1969; Sijmons & Van Eeghen, 1990). De Gouwe is ontstaan als een veenstroompje ter hoogte van Boskoop. In de 13e eeuw werd het riviertje door een kanaal verbonden met de Oude Rijn. In de 13e eeuw werd het riviertje door een kanaal verbonden met de Oude Rijn. Zo ontstond een betrouwbare vaarroute voor de handel (Kok, 2001; Zeiler, 1998). Op de kaart uit 1746 staat eveneens een sluis in de rivier de Gouwe aangeduid ('de Gouts Sluys'). Vanwege de onnauwkeurigheid van de schaal van dergelijke oude kaarten is het moeilijk zichtbaar waar de bebouwing zich exact binnen het plangebied bevindt. Mogelijk komt deze bebouwing overeen met de bebouwing, die op de kadastrale minuut van de gemeente Alphen aan den Rijn is weergegeven (www.watwaswaar.nl). Projectie van de huidige topografie op de kadastrale minuut laat zien dat ten noordoosten van het plangebied een deel van de oorspronkelijke oever is weggegraven (figuur 2). Waarschijnlijk zal hierbij een deel van de bebouwing in deze hoek, zichtbaar op de kaart, reeds zijn verdwenen en/of verstoord. Verder lijkt het oostelijke deel van het Rijkswaterstaatpand uit de 19e eeuw te dateren, de locatie komt namelijk exact overeen met de woning op de kadastrale minuut. Ook het pand 'Goede Rust' in het plangebied lijkt op dezelfde kaart zichtbaar (figuur 2).

Naast de kadastrale minuut blijkt ook uit ander historisch kaartmateriaal van de 19e en 20e eeuw in het plangebied bebouwing te hebben gestaan (Kuiper & Kersbergen, 2006; Kuyper, 1866; Robas producties, 1989; www.kich.nl).

Het afvletten

Omstreeks 1500 vond in de huizenbouw een overgang plaats van hoofdzakelijk houtbouw naar baksteenbouw. Dit (en een sterke stijging van de welvaart in de 16e en vooral ook 17e eeuw) leidde tot een grote vraag naar bakstenen en dakpannen. Langs de Oude Rijn, de Hollandse IJssel en de Utrechtse Vecht kwam een omvangrijke baksteen- en dakpannenindustrie tot bloei. Het aftichelen van klei was een zeer arbeidsintensieve bezigheid. Voordat het eigenlijke aftichelen kon beginnen, diende de humeuze bovengrond (ca. 30 cm) te worden verplaatst. De laag klei die men vervolgens afgroef, bedroeg zelden meer dan 1 m; het materiaal daaronder was veelal te zandig. Bovendien zou te diep afvletten tot problemen kunnen leiden in verband met de grondwaterspiegel. Wanneer het aftichelen was voltooid, dan werd het land weer 'toegemaakt' met de vooraf opzij geschoven grond. Regelmatig werd er ook puin, zoals misbaksels uit de steenfabrieken, op afgegraven percelen gestort. Tot ver in de 20e eeuw zijn op de stroomrug van de Oude Rijn stukken land afge-vlet, waarbij waarschijnlijk vele archeologische vindplaatsen geheel of gedeeltelijk zijn verdwenen.

Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van de ligging van het plangebied op de inversierug van de Oude Rijn en de datering daarvan, alsmede op grond van de inventarisatie van bekende archeologische vindplaatsen, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Neolithicum.

Deze kunnen worden aangetroffen op de stroomrug van de Oude Rijn, die zich aan of direct onder het oorspronkelijke maaiveld bevindt. Het kan gaan om nederzettingsterreinen met een oppervlakte tussen circa 500 m² en 1 ha. Deze worden gekenmerkt door een cultuurlaag en een vondststrooiing van voornamelijk aardewerk.

Ten zuiden van het plangebied zijn resten aangetroffen van de Romeinse *limes*weg. Verwacht wordt dat deze dan ook niet ter plaatse van het plangebied heeft gelopen. Wel kunnen er mogelijk in relatie tot de weg sporen van akkers, perceleringssystemen en eventueel begraafplaatsen uit de Romeinse tijd worden aangetroffen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn 5 boringen verricht. Vanwege het beperkte oppervlak van het plangebied en de aanwezige bebouwing, oppervlakteverharding en bodemverontreinigingen, zijn de boringen verspreid over het plangebied gezet (figuur 3). De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode vanaf het Neolithicum. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 4,0 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Van alle boringen is de hoogte herleid van het AHN (<http://www.AHN.nl>). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Tijdens het booronderzoek is in alle boringen een dik opgebracht en/of verstoord pakket waargenomen. In boring 3 worden in de verstoorde laag tot circa 1,4 m -Mv bouwpuinresten (mortel, bakstenen e.d.), grote sintels en kleibrokken aangetroffen. Het pakket is gevlekt en verrommeld. In boring 1 is tot circa 2,8 m -Mv eenzelfde pakket waargenomen, aangevuld met houtresten en zandbrokken.

Op bovengenoemde dieptes is een abrupte overgang waargenomen naar de onderliggende laag. Het gaat hierbij om een tweede verrommelde laag die duidelijk schoner is dan de bovenliggende. Deze tweede laag kan geïnterpreteerd worden als het bewoningsniveau uit de Nieuwe tijd. De laag bestaat uit een grijze, uiterst siltige klei met plantenresten en bouwpuin. Het gaat hier om oeverafzettingen met

archeologische indicatoren uit de Nieuwe tijd. De laag is homogeen van kleur, verstikt en bevat kleine kleibrokjes. De indicatoren reiken in boringen 1 en 3 tot in het onderliggende veenpakket.

In de boringen 1 en 3 gaan de verrommelde oeverafzettingen op gemiddeld 3,2 m -Mv (ca. 2,6 m -NAP) met een abrupte grens over naar een bruin, mineraalarm veen. Het veen kent enkele kleiige trajecten met af en toe een dun zandlaagje. Verder zijn er riet- en houtresten in aangetroffen. Het veen is geïnterpreteerd als zijnde de laatste verlandingsfase van een geul. Het zandlaagje duidt erop dat het veen een heel enkele keer nog onder invloed van water heeft gestaan. In slechts één boring (boring 4) zijn direct onder het recente opgehoogde en verstoorde pakket de natuurlijke geul- op beddingafzettingen aangetroffen. Bij deze boring is geen veen waargenomen.

De overgang van het verstoorde pakket naar de geulafzettingen in boring 4 ligt op circa 2,4 m -Mv (ca. 1,54 m -NAP) en is abrupt. De geulafzettingen kenmerken zich door een lichtbruingrijs, zwak siltig zand met veel dunne kleilagen. De afzettingen zijn verder kalkrijk en bevatten ijzervlekken. Naar beneden toe gaan de geulafzettingen over naar beddingafzettingen. Dit gebeurt op circa 2,45 m -Mv (ca. 1,59 m -NAP). De beddingafzettingen bestaan uit een lichtbruingrijs, zwak siltig, kalkrijk zand met ijzervlekken.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn in alle boringen archeologische indicatoren aangetroffen. De archeologische indicatoren bestaan voornamelijk uit fragmenten baksteen, mortel, leisteen en sintels.

In het recente ophogingspakket en het verstoorde pakket zijn deze indicatoren en een klein fragment roodbakkerend geglazuurde aardewerk vermengd met recent puin (waaronder plastic) aangetroffen. In het bewoningspakket uit de Nieuwe tijd is geen vermenging met recent puin aanwezig.

Verspreid over het terrein is in diverse boorpogingen ondoordringbaar puin aangetroffen direct onder het maaiveld. Het gaat hierbij om het gebied ten westen van de parkeerplaats en rondom boring 5. Het puin ter hoogte van deze laatste boring is waarschijnlijk te relateren aan het gesloopte pand uit de 19e eeuw dat op de kadastrale minuut zichtbaar is (figuur 2).

In boring 2 is op circa 1,55 m -Mv (ca. 1,36 m -NAP) gestuit op (resten van) een fundering. In de boring zijn grote stukken baksteen en mortel aangetroffen. Ter hoogte van deze boring is op de kadastrale minuut uit de 19e eeuw een sloot zichtbaar. Het is onduidelijk of het in deze boring gaat om funderingsresten die gebruikt zijn om de sloot te dempen, of dat het gaat om een intacte fundering van een gebouw/boerderij. Ter hoogte van deze locatie is op de kadastrale minuut geen bebouwing zichtbaar. Wel is uit het bureauonderzoek gebleken dat in het plangebied vanaf de 17e eeuw bebouwing heeft gestaan. Mogelijk kunnen de aangetroffen resten dan ook duiden op oudere funderingen.

Vindplaats 1-RAAP-objectnummer: ARGW 01

1. **ARCHIS-vondstmeldingsnummer:** 410261
2. **Coördinaten:** 106.119 / 459.195; Kaartblad: 31C
3. **Gemeente:** Alphen aan den Rijn; **Toponiem:** Gouwsluisseweg
4. **Maaiveld:** bebouwd en braakliggend terrein
5. **Geomorfologie:** oeverwal
6. **Hoogte maaiveld t.o.v. NAP:** circa 0,2 m (noorden) - 1,2 m +NAP (zuiden)
7. **Complextype:** mogelijke boerderijplaats
8. **Datering:** Nieuwe tijd
9. **Vondsten:** uitsluitend vondsten uit boringen
10. **Diepteligging archeologische laag/vondsten:** (resten van) fundering
aangetroffen op circa 1,35 m -NAP. Archeologisch niveau aangetroffen op circa
0,8 m -NAP
11. **Globale omvang vindplaats:** onbekend

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen (paragraaf 1.3) kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen mogelijk archeologische waarden zullen worden verstoord.

Op basis van het bureauonderzoek gold een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Neolithicum. Historisch kaartmateriaal gaf aan dat er vanaf de 17e eeuw bebouwing in het plangebied aanwezig is geweest. Tevens lijken twee panden van de huidige bebouwing overeen te komen met die van de kadastrale minuut uit het begin van de 19e eeuw.

Tijdens het veldonderzoek zijn in de boringen 1 en 3 in de oeverafzettingen onder een ophogings-/verstoringpakket, archeologische indicatoren aangetroffen. Deze resten kunnen in verband gebracht worden met bewoningsactiviteiten uit de Nieuwe tijd en reiken tot in het onderliggende veenpakket. Het veen is geïnterpreteerd als zijnde de laatste verlandingsfase van een geul.

In boring 2 is gestuit op (resten van) een fundering. Ter hoogte van deze boring is op de kadastrale minuut uit de 19e eeuw een sloot zichtbaar. Het is dan ook onduidelijk of het hier gaat om funderingsresten die gebruikt zijn om de sloot te dempen, of om een intacte fundering van een gebouw/boerderij. Tevens kan niet worden uitgesloten dat er nog resten van waterputten en andere resten van lokale bewoningsactiviteiten op de achtererven van de voormalige bewoning aanwezig zijn. Dergelijke lokale fenomenen zijn moeilijk door middel van booronderzoek in kaart te brengen.

In boring 4 is een verstoord pakket aangetroffen tot in de geulafzettingen. Het mogelijk aanwezige archeologische pakket is ter hoogte van deze boring reeds verstoord.

In boring 5 is gestuit op (resten van) een fundering die zeer waarschijnlijk kan worden gerelateerd aan het gesloopte pand uit de 19e eeuw dat op de kadastrale minuut nog zichtbaar is.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt geadviseerd om vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO), bestaande uit een archeologische begeleiding protocol proefsleuven.

Geadviseerd wordt de ontgravingen ten behoeve van de bouwwerkzaamheden op het terrein archeologisch te begeleiden. Daarnaast wordt geadviseerd om de sloop van de huidige bebouwing, beneden maaiveld te begeleiden in verband met de aanwezigheid van mogelijke voorgangers.

Voor deze aanbeveling is gekozen omdat de aanwezige bebouwing en de aanwezige bodemverontreiniging een belemmering vormen voor adequaat proefsleuvenonderzoek.

Een begeleiding (IVO-P) behoort conform de KNA versie 3.1 plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog en goedgekeurd te zijn door het bevoegd gezag.

Bij het vervolgonderzoek dient rekening gehouden te worden met de aanwezige bodemverontreiniging.

Met betrekking tot de bevindingen van dit bureauonderzoek dient contact opgenomen te worden met de provincie Zuid-Holland (dhr. drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Palaeographic development of the Rhine-Meuse delta, the Netherlands*. Van Gorcum, Assen.
- Groot, R.W. de**, 2007. *Plangebied Gouwsluisseweg 24-38, gemeente Alphen aan den Rijn: archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek* RAAP-notitie; 2084. Amsterdam.
- Hart, G. 't, e.a.**, 1969. *Kaartboek van Rijnland 1746: facsimile*. Alphen aan den Rijn.
- Kuiper, M. & R. Kersbergen**, 2006. *Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965*. Landsmeer.
- Kuyper, J.**, 1866. *Gemeente atlas van de provincie Zuid-Holland*. Hugo Suringar, Leeuwarden
- Koenders, M. (eindred.)**, 2003. *Cultuurhistorische hoofdstructuur Zuid-Holland: Krimpenerwaard en Gouwestreek*. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- Kok, R.S.**, 2001. *Archeologische Inventarisatie gemeente Alphen aan den Rijn*. Gemeente Alphen aan den Rijn, afdeling ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, Alphen aan den Rijn.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Provincie Zuid-Holland**, 2004. *Cultuurhistorische Hoofdstructuur Provincie Zuid-Holland, regio Gouwestreek en Krimpenerwaard*. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- RACM**, 2008. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie*. Ontleend aan <http://www.archis.nl>.
- Robas producties**, 1989. *Historische Atlas van Zuid-Holland 1:25.000; Chromotopografische Kaart des Rijks*. Uitgeverij Robas producties, Landsmeer.
- Sijmons, A.H. & I.H. van Eeghen**, 1990. *Jacob Aertsz. Colom's kaart van Holland 1681*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Smeekens, R.**, 2008. *Nader bodemonderzoek PAK en verkennend en nader asbestbodemonderzoek. Gouwsluisseweg 2 en 6 t/m 16 te Alphen a/d Rijn*. Geofox Lexmond.
- Stiboka**, 1976. *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, Blad 31 West (Utrecht)*. Stiboka, Wageningen.
- Stiboka/RGD**, 1975. *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, Blad 31 Utrecht*. Stiboka/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. *Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van*

booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP
Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Zeiler, F. D., 1998. *Tussen Schie en Gouwe: voorgeschiedenis en ontstaan van
het hoogheemraadschap van Schieland*. Walburg Pers/
Hoogheemraadschap van Schieland, Zutphen.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
CHAT	Cultuurhistorische Atlas provincie Utrecht
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KICH	KennisInfrastructuur CultuurHistorie
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Verklarende woordenlijst

crevasserug

Geheel van afzettingen t.g.v. een doorbraak van een oeverwal of stroomrug.

inversie (van reliëf)

Versijnsel waarbij relatief hoog (laag) gelegen gebieden door geologische
of fysische processen laag (hoog) komen te liggen.

oeverwal

Langgerekte rug langs een rivier of kreek, ontstaan doordat bij het buiten de
oevers treden van de stroom het grovere materiaal het eerst bezinkt.

Restgeul(afzetting)

Een door afsnijding, verlaten en daardoor inactief deel van een rivier of geul,
dat geen rol meer speelt bij de afvoer van rivierwater. De afzettingen die
hierin worden gevormd worden restgeulafzettingen genoemd.

stroomgordel

Het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al
dan niet met (rest)geul(en).

stroomrug

Door relatieve hoogte in landschap zichtbare stroomgordel.

verlanding

Vooraf het door sedimentatie en veengroei opvullen van geulen e.d. waardoor tenslotte 'land' ontstaat. De verlanding van een gebied kan uiteraard ook sterk samenhangen met een grondwaterspiegeldaling (zeespiegeldaling).

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

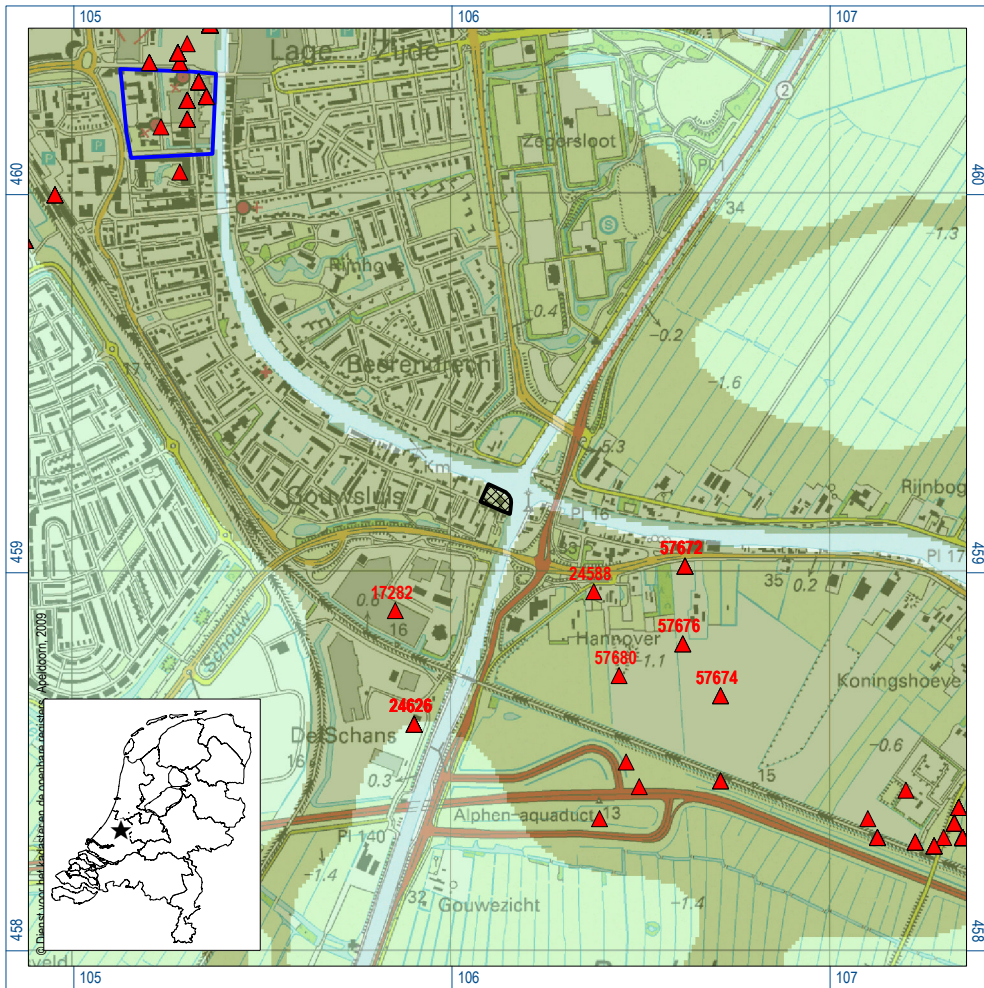
Figuur 1. De ligging van het plangebied (gearceerd) omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) geprojecteerd op de CHS van Zuid-Holland; inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. De ligging van het plangebied (onderbroken zwarte lijn) geprojecteerd op de kadastrale minuut uit 1829 (bron: <http://www.watwaswaar.nl>). Met blauwe lijnen is de huidige bebouwing weergegeven.

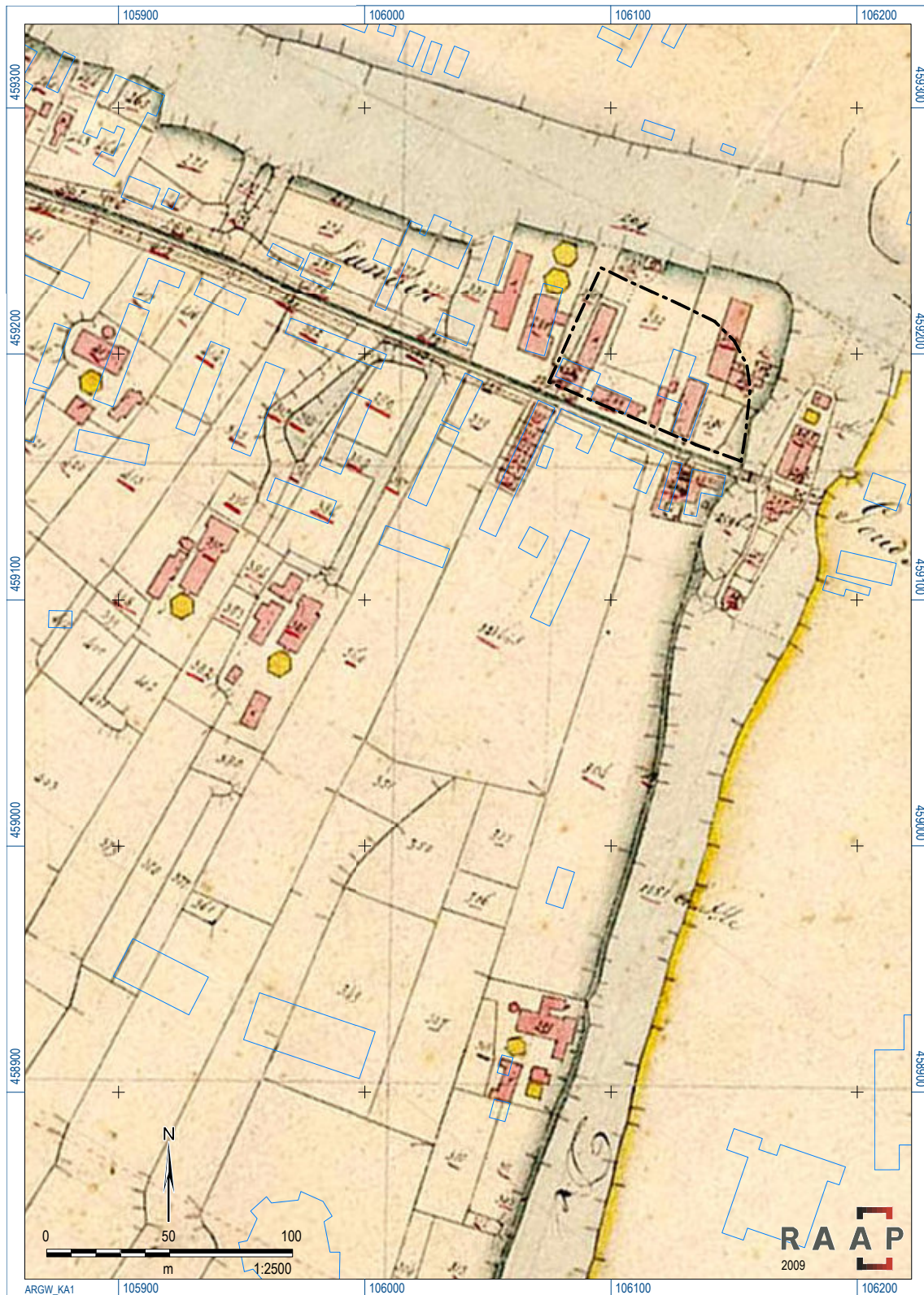
Figuur 3. Resultaten booronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Figuur 1. De ligging van het plangebied (gearceerd), omliggende ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) geprojecteerd op de CHS van Zuid-Holland; ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. De ligging van het plangebied (onderbroken zwarte lijn) geprojecteerd op de kadastrale minuut uit 1829 (<http://www.watwaswaar.nl>). Met blauwe lijnen is de huidige bebouwing weergegeven.

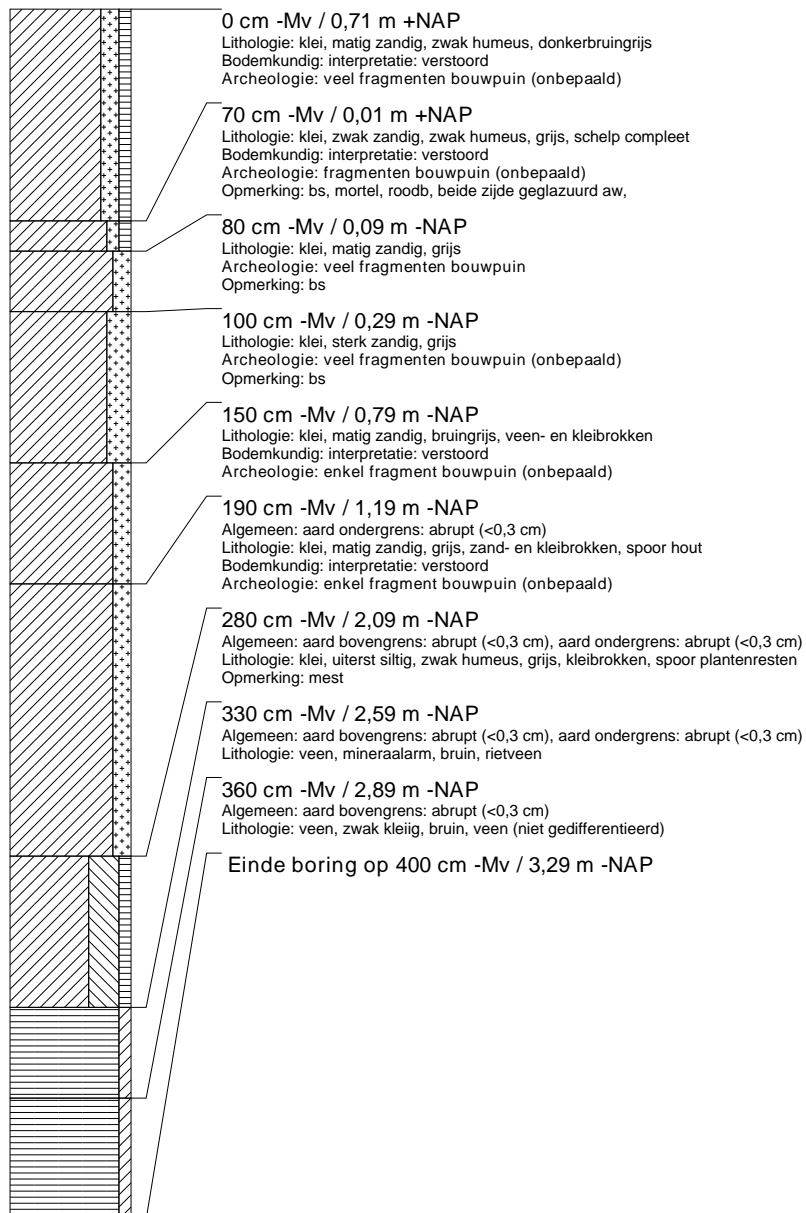

Figuur 3. Resultaten booronderzoek.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

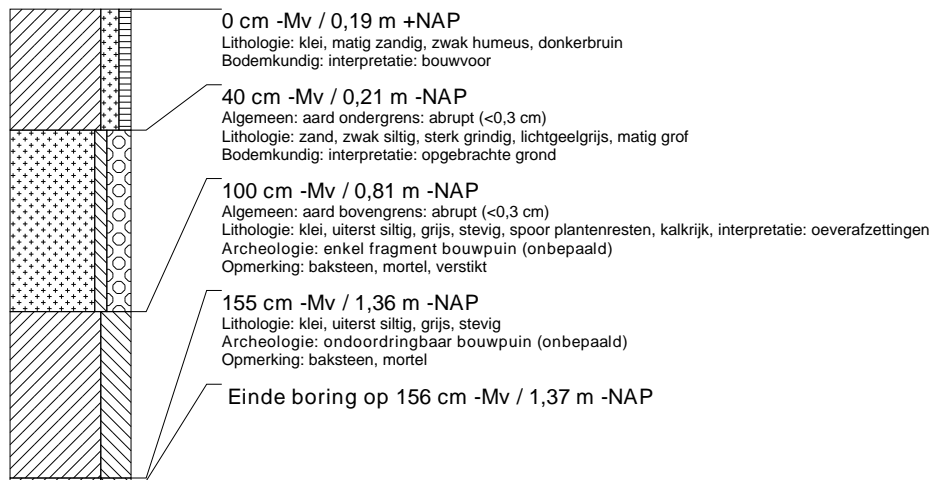
boring: ARGW-1

beschrijver: IB/SW, datum: 17-3-2009, X: 106.104,52, Y: 459.204,69, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31C, hoogte: 0,71, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Alphen aan den Rijn, plaatsnaam: Alphen aan den Rijn, opdrachtgever: VOF Agua Marinja, uitvoerder: RAAP West

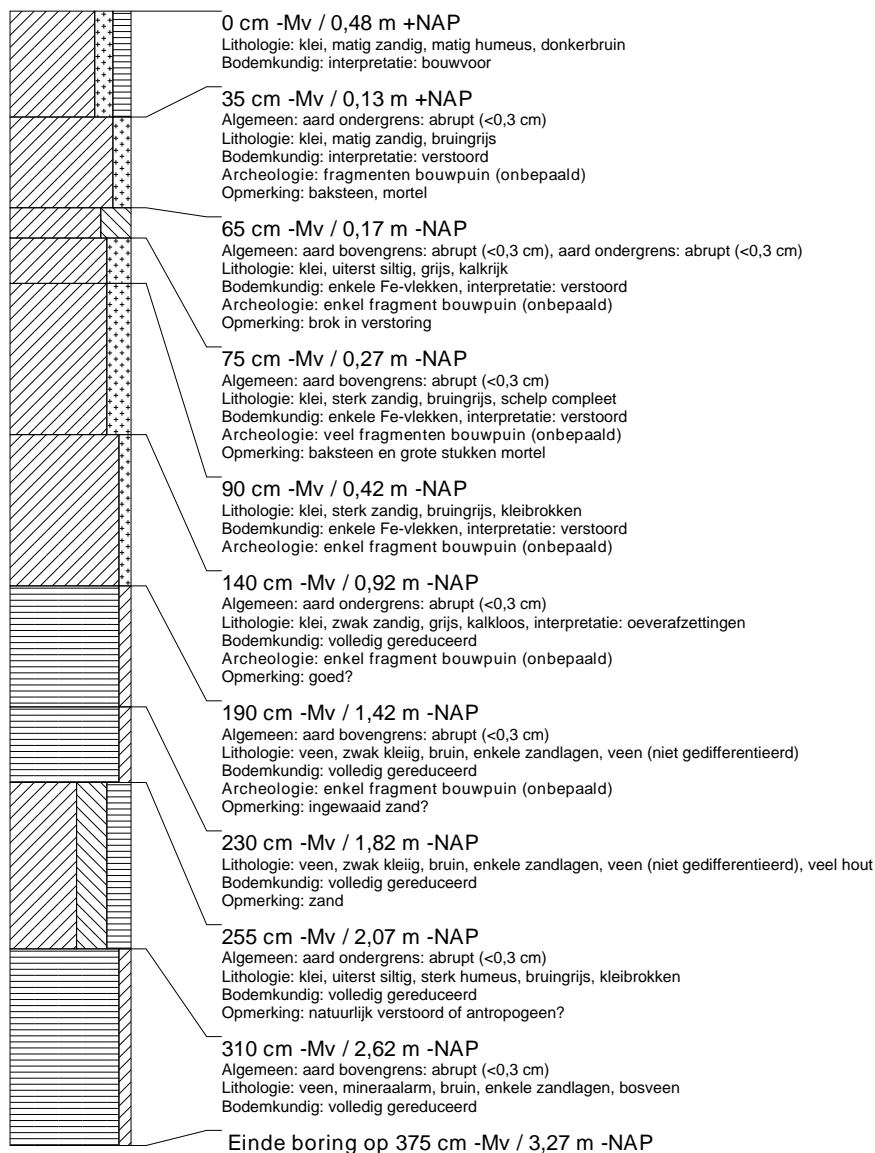
boring: ARGW-2

beschrijver: IB/SW, datum: 17-3-2009, X: 106.130,78, Y: 459.212,66, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31C, hoogte: 0,19, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Alphen aan den Rijn, plaatsnaam: Alphen aan den Rijn, opdrachtgever: VOF Agua Marinja, uitvoerder: RAAP West, opmerking: FUNDERING GEVOELT

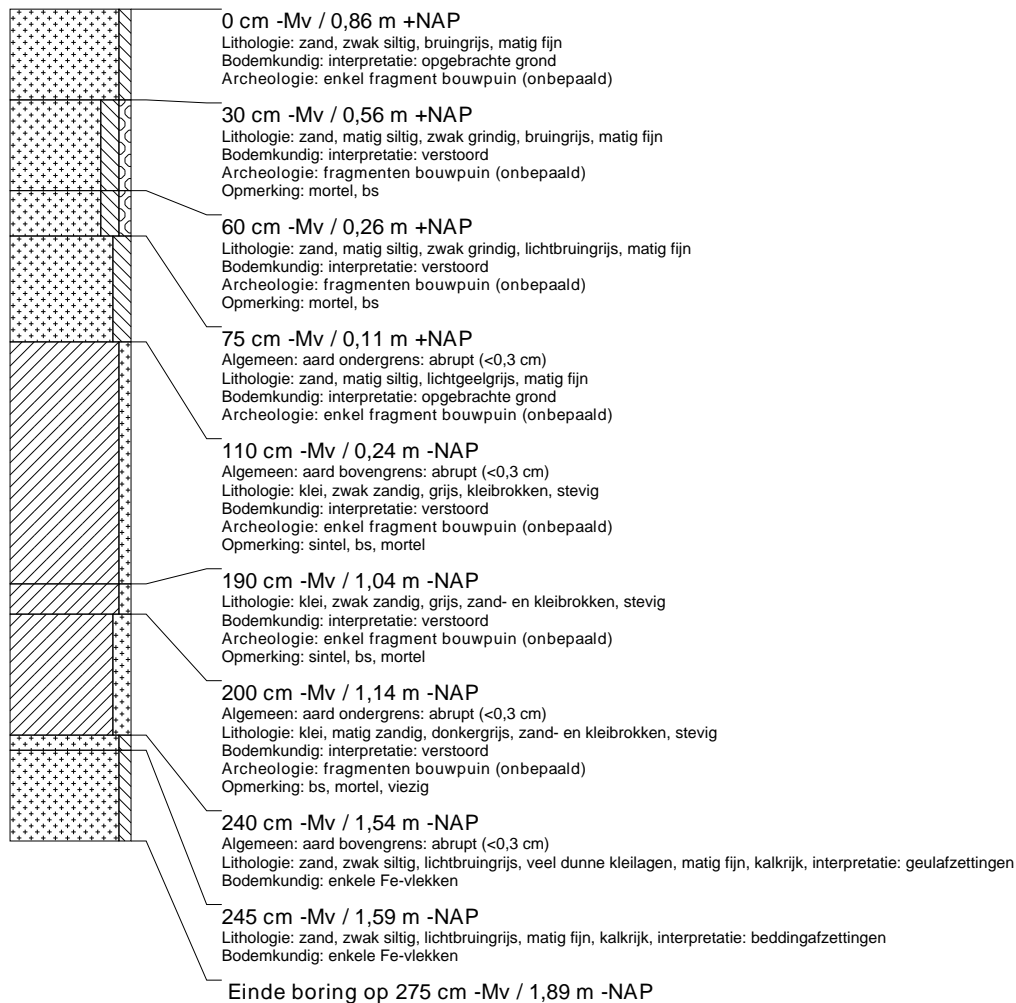
boring: ARGW-3

beschrijver: IB/SW, datum: 17-3-2009, X: 106.152,76, Y: 459.193,75, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31C, hoogte: 0,48, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Alphen aan den Rijn, plaatsnaam: Alphen aan den Rijn, opdrachtgever: VOF Agua Marinja, uitvoerder: RAAP West

boring: ARGW-4

beschrijver: IB/SW, datum: 17-3-2009, X: 106.139,03, Y: 459.161,87, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31C, hoogte: 0,86, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Alphen aan den Rijn, plaatsnaam: Alphen aan den Rijn, opdrachtgever: VOF Agua Marinja, uitvoerder: RAAP West

boring: ARGW-5

beschrijver: IB/SW, datum: 17-3-2009, X: 106.120,33, Y: 459.177,19, precisie locatie: 1 dm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31C, hoogte: 1,20, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Alphen aan den Rijn, plaatsnaam: Alphen aan den Rijn, opdrachtgever: VOF Agua Marinja, uitvoerder: RAAP West

